



Nyt materiale til sprogvurdering af 2-årige

ANDERS HØJEN, LEKTOR, PH.D., TRYGFONDENS
BØRNEFORSKNINGSCENTER OG INSTITUT
FOR KOMMUNIKATION OG KULTUR, AARHUS
UNIVERSITET

Denne artikel introducerer et nyt sprogvurderingsmateriale til 2-årige: *Sprogvurdering 2 år* (Socialstyrelsen, 2019), udviklet af danske og internationale forskere. Materialet blev rekvireret af Socialstyrelsen i 2018, da kommunerne ved lov fra 2017 fik mulighed for at fremrykke den lovpligtige sprogvurdering til 2-årsalderen. Selve materialet er færdigudviklet, men det skal afvikles fra en it-platform, som antagelig vil være klar fra en eller flere udbydere i løbet af 2019.

Indledningsvist i denne artikel argumenteres for det hensigtsmæssige i at sprogvurdere 2-årige, og dernæst introduceres selve materialet. En mere udførlig introduktion til materialet findes i vejledningen til sprogvurderingsmaterialet. Yderligere information vil være at finde på Socialstyrelsens hjemmeside (antagelig omkring forsommeren 2019), hvor man kan søge efter "sprogvurdering".

Hvorfor sprogvurdere 2-årige?

Danske børns læsefærdigheder i 6. klasse kan delvis forudsiges af størrelsen på deres ordforråd 10 år tidligere, da de var omkring 2 år (Bleses, Makransky, Dale, Højen, & Ari, 2016). For børn i Danmark, der lærer to sprog, peger ny forskning også på, at systematiske mønstre i graden af tilegnelse af dansk i børnehaven afspejler sig i karaktergivningen i skolen (Højen, Bleses, Jensen, & Dale, in press). Disse danske undersøgelser lægger sig op ad den internationale forsk-

ningslitteratur på området, som entydigt viser, at de færdigheder, som læsetilegnelsen (og andre senere kompetencer) bygger på, i væsentlig grad tilegnes allerede før skolestart (National Early Literacy Panel, 2008).

Danske børns læsefærdigheder i 6. klasse kan delvis forudsiges af størrelsen på deres ordforråd 10 år tidligere.

Børns sproglige hjemmelæringsmiljø er afgørende for deres muligheder for sproglig udvikling (fx Burgess, Hecht, & Lonigan, 2002; Duursma et al., 2007; Hoff, 2003; Weisleder & Fernald, 2013). En ny dansk undersøgelse peger endvidere på, at et godt hjemmelæringsmiljø er særlig vigtigt for børn, der lærer to sprog (Højen, Hoff, Bleses, & Dale, under review). Også kvaliteten af dagtilbuddet har betydning for børns sprogudvikling (fx Slot, Bleses, Justice, Markusen-Brown, & Højen, 2018; Zaslow et al., 2010).

Er det muligt at forbedre børns læringsmiljøer? Ja. Der findes en stor international forskningslitteratur, som viser, at det er muligt at forbedre børns sproglige kompetencer med forskellige typer af sprogindsats (se en kortlægning i Bleses, Højen, Jensen, & Andersen, 2017). I en dansk kontekst er der flere eksempler på effektive indsatser i børnehaven (Bleses, Højen, et al., 2018; Bleses, Højen,

Justice, et al., 2017) og vuggestuen og dagplejen (Bleses et al., 2019; Bleses, Jensen, Nielsen, & Rathe, 2016).

Forældre er nok den vigtigste kilde til stimulation af børns udvikling, så en række studier har søgt at hjælpe forældre til mere understøttende interaktioner med deres børn. Det er vanskeligt at påvirke adfærd, men i et helt nyt studie er det lykkedes at understøtte forældre til sprogligt svage børn i vuggestuealderen i at forbedre hjemmelæringsmiljøet med positive resultater for børnenes sprog (Bleses et al., 2019). Børnene blev identificeret via CDI-sprogvurdering (Bleses, Jensen, Højen, & Dale, 2018). Der er således god grund til at følge selv helt små børns sprogudvikling med henblik på at kunne give den bedst mulige støtte til sproglig udvikling i hjemmet og i dagtilbuddet. Den største opmærksomhed skal selvfølgelig rettes mod de sprogligt svageste børn for at hjælpe dem til at kunne tilegne sig tilstrækkelige læsefærdigheder til at kunne klare skole, uddannelse og arbejdsliv. Men også sprogligt stærke børn bør møde de rette sproglige udfordringer for at kunne realisere deres potentiale. *Sprogvurdering 2 år* er et redskab udviklet til at hjælpe med at følge den tidlige sprogudvikling hos børn på 22 til 34 måneder.

Udvikling af sprogvurderingsmaterialet

Ifølge udbuddet skal materialet kunne bruges til at vurdere sproglige områder hos 2-årige, som er ”indikatorer for barnets muligheder for at udvikle sig kommunikativt og at udvikle sprog- og læsefærdigheder”. Desuden skulle materialet være helt eller delvist baseret på observation. Materialet blev udviklet i løbet af 2018 i et samarbejde mellem forskere ved TrykFondens Børneforskningscenter og Institut for Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet, University of New Mexico og San Diego State University. Endvidere medvirkede konsulenthuset Sprogin, og vi har fået feedback og råd fra pædagogiske og logopædiske miljøer.

Hvilke aspekter af 2-åriges sprog er vigtigst at vurdere?

Vi gennemførte en forskningskortlægning, som støttede forhåndsforventningen om, at ordforrådet var en vigtig dimension at vurdere. Det produktive

ordforråd kunne vurderes med et nyligt udviklet materiale, *CDI-sprogvurdering* (Bleses, Jensen, & Højen, 2017; Bleses et al., 2018), som er en kort udgave af et forældrebasert materiale (CDI) (Fenson et al., 2007). Dette materiale har den fordel, at det er et retrospektivt observationsmateriale, der ikke involverer barnet.

Vi valgte, at både det produktive og det receptive ordforråd (også kaldet hhv. det aktive og det passive ordforråd) skulle vurderes, da ikke alle børn udvikler de to aspekter af ordforrådet i samme takt, og da børn med to sprog ofte er mere bagefter etsprogede i udviklingen af det produktive end det receptive ordforråd (fx Pearson, Fernandez, & Oller, 1993). Det blev i øvrigt bekræftet i analyserne af sprogvurderingens normeringsstudie (se nedenfor).

Vi videreudviklede en eksisterende amerikansk test af det receptive ordforråd kaldet CCT (Friend & Keplinger, 2008; Friend, Schmitt, & Simpson, 2012). Den originale CCT-test er baseret på, at børn ser to billeder ad gangen på en skærm, fx en sut og en bamse, og en voksen beder barnet om at trykke på fx sutten. Den version, vi udviklede til denne sprogvurdering, afviger på to måder fra den originale CCT-test. For det første lavede vi særskilte sværhedsgrader for børn, der er under 2 år (dvs. 22-23 mdr.), børn, der er 2-2 1/2 år (24-29 mdr.), og børn, der er over 2 1/2 år (30-34 mdr.). Hensigten var at undgå, at de yngste børn fik unødigt mange svære ord, og de ældste børn fik unødigt mange nemme ord. Dermed kunne testen holdes kort. For det andet skulle børnene i denne udgave ikke trykke på en skærm, men pege i et billedmateriale, således at testen mindede mere om læsning af billedbøger med børnene.

Selv om ordforrådet er den bedst undersøgte dimension af 2-åriges sprog mht. sammenhæng med senere kompetencer, så er ordforrådet ikke nødvendigvis det eneste vigtige. Vi inkluderede derfor også en test af mere generelle kommunikative kompetencer. Det af flere årsager: 1) Vi ønskede at kunne fange den helt basale kommunikative udvikling hos børn, der lige er begyndt at lære dansk som andetsprog, og hos børn, der er sprogligt forsinkede, og som derfor siger meget få ord. 2) Det var en del af opdraget at undersøge, hvordan

børnene udvikler sig ”kommunikativt”. 3) Det var en del af opdraget, at materialet skulle have sammenhæng med *Sprogsvurdering 3-6* (hvor kommunikative kompetencer indgår). 4) Inddragelse af generelle kommunikative færdigheder var et bredt ønske fra det logopædiske og pædagogiske bagland for at få et bredt perspektiv på barnets sprog.

Endelig valgte vi at inddrage dekonstekstualiseret sprogbrug (dvs. som ikke vedrører her-og-nu-situationen), dels fordi det er en deltest i ovennævnte CDI-sprogsvurdering (som har fokus på produktivt ordforråd), og dels fordi dekonstekstualiseret sprog er blevet vurderet som vigtigt for senere læsetilegnelse (Dickinson & Snow, 1987; Dickinson & Tabors, 1991), selv om sammenhængen dog ikke er undersøgt specifikt for 2-årige. For nemheds skyld kaldes dekonstekstualiseret sprogbrug i det følgende bare for *Sprogbrug*.

Det var en prioritet, at barnet skulle involveres så lidt som muligt i sprogsvurderingen.

Det var en prioritet, at barnet skulle involveres så lidt som muligt i sprogsvurderingen, hvorfor tre af delene, *Produktivt ordforråd*, *Sprogbrug* og *Kommunikative kompetencer* udfyldes af en voksen med grundigt kendskab til barnets sprog, uden at barnet medvirker. Der er dog den sårbarhed i denne type vurdering, at den kan påvirkes af den voksnes negative eller positive forhåndsforventning til barnet. Derfor var det en prioritet også at have en decideret test med, hvilket er ovennævnte adapterede test af *Receptivt ordforråd*.

Oversigt over materialet

Efter justering på baggrund af pilottest og en afprøvning på 100 børn fik materialet den form, som ses i oversigt i Tabel 1. Nedenfor beskrives de enkelte dele kort.

Receptivt ordforråd handler om, hvilke ord barnet forstår. Til denne del af sprogsvurderingen er det ikke påkrævet, at den, der udfører testen, kender barnet, selv om det sandsynligvis ofte er en fordel. Det er vigtigere, at medarbejderen har eller opøver erfaring i at hjælpe børn bedst muligt gennem testen og i at vurdere, om/hvornår en test bør afbrydes af hensyn til barnet. Testen foregår ved, at barnet og pædagogen sammen kigger i en billedbog. Der er to forskellige billeder på siden, fx en bamse og en baby. Pædagogen spørger: ”Hvor er bamsen?” Herefter noterer pædagogen, om barnet peger på bamsen, babyen eller ingen af delene. Pædagogen giver neutral feedback til barnet og roser samarbejdet frem for selve svaret. Der er tre sværhedsgrader af ord, som gives afhængig af barnets alder.

De øvrige tre dele udfyldes af en pædagog, dagplejer eller anden voksen med et godt kendskab til barnet, uden at barnet er til stede.

Produktivt ordforråd handler om, hvilke ord barnet siger. Det markeres, hvilke ord på en liste som pædagogen/dagplejeren har hørt barnet sige. Det kan naturligvis ikke gøres perfekt, men hvis personalet giver sin bedste vurdering, vil den samlede ordliste give et godt billede af barnets brug af ord.

Sprogbrug handler om, i hvilken grad barnet bruger sproget til at tale om ting, som ikke vedrører ”her og nu”, fx omtaler nogen, der ikke er til stede, eller taler om noget, der er sket eller skal ske.

	Udføres af	Type	Items	Score
1. Receptivt ordforråd	Sprogpædagog el.lign.	Test	39	0-39
2. Produktivt ordforråd	Daglig pædagog/dagplejer	Skema	70	0-70
3. Sprogbrug	Daglig pædagog/dagplejer	Skema	5	0-10
4. Kommunikative komp.	Daglig pædagog/dagplejer	Skema	23	0-69

Tabel 1. Oversigt over, hvem der udfører de enkelte dele af *Sprogsvurdering 2 år*, og hvilken type der er tale om.

Kommunikative kompetencer handler om barnets bredere kommunikative kompetencer. Den voksne scorer, i hvilken grad barnet udviser en række sproglige strategier og kompetencer. Skemaet starter med hel basal kommunikation (som fx graden af øjenkontakt) og ender med mere avanceret kommunikation, såsom at kunne fortælle sammenhængende om en begivenhed og forståelse af humor.

Normering af materialet

Materialet er køns- og aldersnormeret (månedsvist). Formålet med normeringsstudiet var at afdække, hvordan et repræsentativt udsnit af *danske* børn (børn, der kun lærer dansk) klarede de forskellige dele af sprogbedømmelsen. På den måde kan man efterfølgende sammenligne et barns resultat med resultater for andre børn på samme alder (i måneder) og med samme køn. Kønsnormeringen er begrundet i, at piger gennemsnitligt er hurtigere i den tidlige sprogtilegnelse end drenge (se en oversigt i Wallentin, 2009). Det ville være ønskeligt at kunne lave særskilt normering for tosprogede, så man kunne se, om et tosproget barn er forsinket, ud fra, hvad der er normal tosproget udvikling. Men det er meget vanskeligt at lave en sådan norm, fordi der er så mange ting, der kan variere, fx: Hvornår begyndte barnet at tale dansk? Hvor længe har det talt dansk? Hvor meget bruger barnet dansk i dagligdagen? Hvor meget ligner modersmålet dansk? Der er – lavt sat – måske 20 forskellige kombinationsmuligheder mellem disse faktorer, og hver mulighed burde have sin egen norm. Og så er der endda ikke taget højde for, at fx graden af brug af dansk typisk kan ændre sig over tid. Derfor vurderes tosprogede børn ud fra en etsproget norm, men resultaterne kan ikke tolkes på samme måde som for etsprogede børn (se nedenfor).

Normeringsstudiet omfattede i alt 1.620 børn i alderen 22-34 måneder, hvoraf 1.391 var etsprogede og var basis for normen (se Tabel 2). De deltagende børn kom fra 135 dagtilbud fordelt over hele landet.

Børn af højtuddannede forældre var en smule overrepræsenterede i vores stikprøve. Da der gennemsnitligt er sammenhæng mellem forældres uddannelsesbaggrund og deres børns sproglige kompetencer (fx Højen, Bleses, Jensen, & Dale, in press), korrigerede vi for denne skævhed ved at vægte underrepræsenterede børn højere.

Tabel 3 viser gennemsnitsresultaterne for børn med dansk baggrund for hver af de fire dele. Tabellen viser både det rå gennemsnit og det vægtede gennemsnit (vægtet på uddannelse). Som det ses, er det vægtede gennemsnit som forventet en smule lavere end det reelle gennemsnit for de testede børn, men forskellen er dog nærmest ikkeeksisterende. Vi fastholdt dog vægtningen, og de følgende tabeller er alle baseret på vægtede resultater.

Figur 1 viser grafisk fordelingen af scorer for børn med dansk hhv. ikke-dansk baggrund. Bemærk, at fordelingen for børn med dansk baggrund er ”venstreskæv”, hvilket betyder, at der er større præcision i den lave ende af fordelingen. Det er ønskeligt, da det er vigtigst, at børn med lave scorer får en præcis score. Der er desværre lofteffekt for *Sprogbrug*, således at for mange børn scorer maksimumpoint, og at der derfor ikke kan skelnes mellem de højstscorende børn.

Alder mdr.	Dansk baggrund		Ikke-dansk baggrund	
	Drenge	Piger	Drenge	Piger
22-23	96	98	17	18
24-29	395	337	57	51
30-34	249	216	43	43

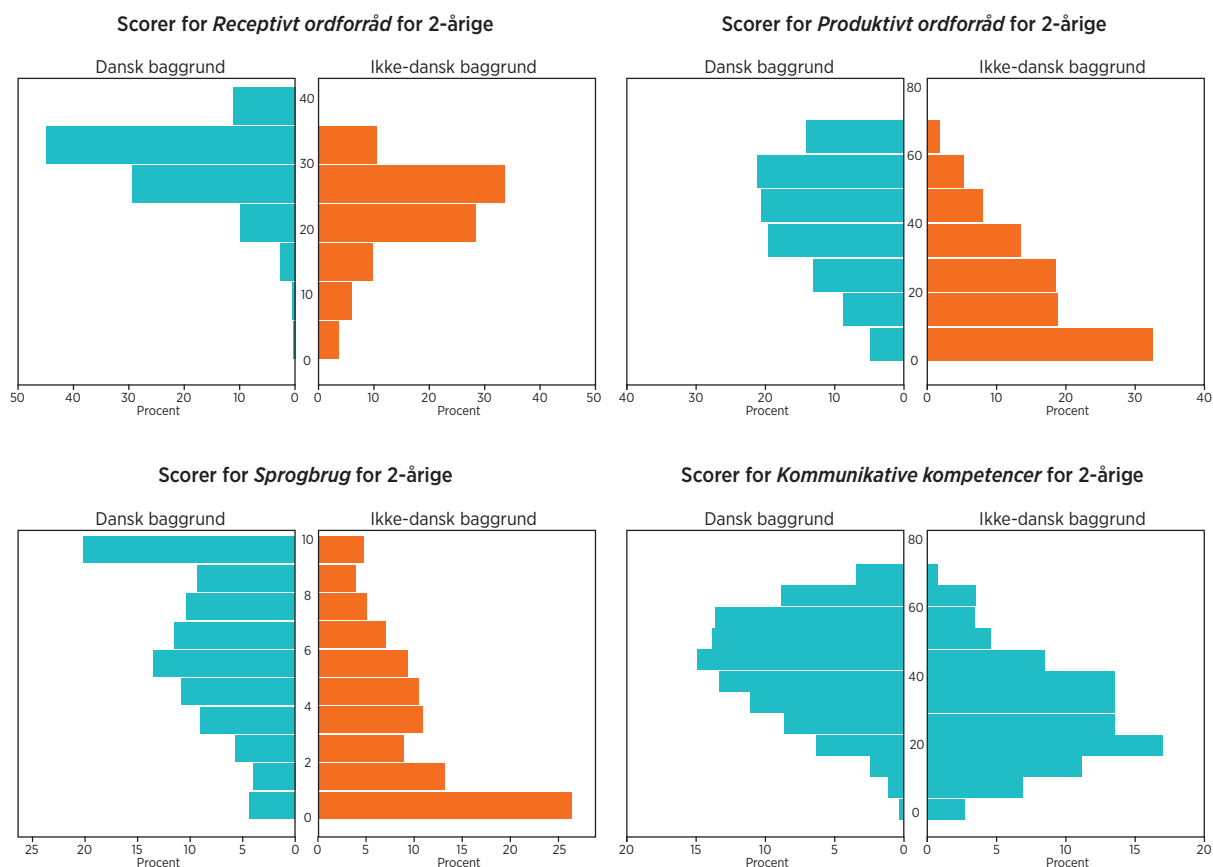
Tabel 2. Antal børn fordelt på køn, alder og baggrund.

	Antal børn	Gennemsnit	Vægtet gennemsnit
Receptivt ordforråd	1.391	29,55	29,53
Produktivt ordforråd	1.391	40,49	40,45
Sprogbrug	1.391	5,71	5,70
Kommunikative kompetencer	1.391	42,98	42,96

Tabel 3. Råscorer og vægtede scorer for børn på 22-34 mdr. med dansk baggrund.

Børn med ikke-dansk baggrund har generelt lavere scorer, men Figur 1 viser også, at mange børn med ikke-dansk baggrund har højere scorer end mange børn med dansk baggrund. Der er således på ingen måde tale om binær opdeling afhængig af baggrund. En anden ting, der er værd at bemærke, er, at børn med ikke-dansk baggrund ligger mindst efter andre børn i delene *Receptivt ordforråd* og *Kommunikative kompetencer*. Det er dels et udtryk for, at børn med to sprog forstår mere, end de siger, og dels et udtryk for, at første halvdel af skemaet *Kommunikative kompetencer* måler mere generelle kommunikative kompetencer, som ikke er knyttet til et bestemt sprog.

Tabel 4 viser resultaterne for tre aldersgrupper, nemlig børn med dansk baggrund, der er under 2 år (22-23 mdr.), børn, der er mellem 2 og 2 1/2 år (24-29 mdr.), og børn, der er over 2 1/2 år (30-34 mdr.). Bemærk, at gennemsnitsresultaterne stiger fra aldersgruppe til aldersgruppe for *Produktivt ordforråd*, *Sprogbrug* og *Kommunikative kompetencer*. Det skyldes, at alle børn i disse tre dele vurderes med samme materiale uafhængigt af alder, og at de opnår større kompetencer med alderen. Når det gælder *Receptivt ordforråd*, ses ingen stigning fra aldersgruppe til aldersgruppe. Det skyldes, at de tre aldersgrupper vurderes med forskelligt, alders-tilpasset materiale.



Figur 1. Fordeling af scorer for hver af de fire dele af sprogvurderingen, særskilt for børn med dansk og ikke-dansk baggrund. Scoren ses lodret, og søjlerne angiver, hvor mange børn der har scoret på det givne område på skalaen.

	22-23 mdr.	24-29 mdr.	30-34 mdr.
Receptivt ordforråd	31,11	30,20	27,99
Produktivt ordforråd	29,50	38,52	48,71
Sprogbrug	4,25	5,39	6,9
Kommunikative kompetencer	35,04	41,78	48,0

Tabel 4. Scorer for børn med dansk baggrund, tre aldersgrupper.

Der var gode korrelationer mellem One-Word og alle dele af Sprogvurdering 2 år, hvilket peger på god ekstern validitet.

Reliabiliteten af hver deltest blev undersøgt med Chronbachs alfa, og resultaterne på mellem 0,84 og 0,97 vidner om høj reliabilitet. Korrelationerne mellem de enkelte deltest (intern validitet) varierede fra 0,32 til 0,74, hvilket peger på, at nogle af deltestene i en vis grad måler det samme, mens andre måler forskellige underliggende aspekter af sproget, hvilket er ønskværdigt. For at undersøge den eksterne validitet blev 51 børn testet med både *Sprogvurdering 2 år* og *One-Word Picture Vocabulary Test* (Martin & Brownell, 2011). Der var gode korrelationer mellem One-Word og alle dele af *Sprogvurdering 2 år* (0,44-0,62), hvilket peger på god ekstern validitet.

Fortolkning af resultater

På baggrund af børnenes scorer beregnes alders- og kønsspecifikke percentilscore svarende til test-scorerne for hver deltest. Det vil sige, at det for hver kombination af alder i måneder og køn (fx piger på 22 måneder) beregnes, hvor stor en procentdel af børnene i gruppen der har fået mindst et givent antal point i testen. Percentilscoren gives dog som et inter-

val, fx percentil 1-5 eller 66-70, for ikke at signalere større præcision, end materialet og udførelsen af den konkrete sprogvurdering kan leve op til.

På basis af disse scorer anbefales barnet en sproglig indsats på linje med anbefalingerne i *Sprogvurdering 3-6*, se Tabel 5.

Barnet får en percentilscore for hver af de fire dele samt en samlet percentilscore. Bemærk, at den samlede percentilscore langt fra altid vil være et gennemsnit af de fire enkelte percentilscore. Det samlede resultat siger noget om barnets overordnede sproglige kompetencer, men for den opfølgende sproglige indsats er det mere informativt at se på resultaterne i hver af de fire dele. Et barn kan have udfordringer med bestemte dele af sprogudviklingen, selv om det får en samlet score, der ikke umiddelbart peger på problemer.

Det samlede resultat er mest anvendeligt på et overordnet, administrativt niveau (fx benchmarking af dagtilbud eller kommune eller ændringer over tid i en kommune). Men heller ikke til overordnede formål er det helt enkelt at tolke, om man fx har "for mange" i *særlig indsats* pga. forskellig befolkningssammensætning i kommunerne samt ændring af denne over tid.

Resultatet af en sprogvurdering af et barn siger ikke noget om årsagerne til barnets sproglige

Percentilscore	Indsatsgruppe	Eksempel på indsats
1-5	<i>Særlig indsats</i>	Udredning hos logopæd og efterfølgende målrettet indsats
6-10, 11-15	<i>Fokuseret indsats</i>	Øget fokus på den specifikke vanskelighed i det daglige pædagogiske arbejde
16-100	<i>Generel indsats</i>	Videreførelse af den almindelige sprogpædagogiske indsats i dagtilbudet

Tabel 5. Percentilscore og anbefalet indsats.

udfordringer. Nogle børn har specifikke sproglige udviklingsforstyrrelser eller nedsat hørelse, mens andre børn har et utilstrækkeligt sprogligt læringsmiljø. For at afdække årsagerne til en lav score i sprog vurderingen og iværksætte den rette indsats er det nødvendigt at inddrage forældrene, se på barnets sproglige læringsmiljø i hjem og dagtilbud og evt. få lavet en nærmere udredning af barnets sprog hos en logopæd, særlig hvis barnet scorer meget lavt i flere deltest.

Resultatet siger kun noget om de kompetencer, der vurderes. Hvis barnet ikke har kunnet gennemføre testen af *Receptivt ordforråd*, er der en vis risiko for, at barnet har udfordringer på dette område, selv om testen ikke giver noget resultat. Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at resultatet af sprog vurderingen er usikkert, hvis materialet anvendes uden for aldersnormeringen.

Fortolkning af resultater for tosprogede børn

Tosprogede børn vurderes som nævnt på baggrund af normen for etsprogede børn (fordi der er store praktiske problemer med at etablere en tosproget norm). I fortolkningen af resultaterne fra sprog vurderingen skal der tages højde for, at barnet er tosproget. Hvis barnet først er begyndt at lære dansk i dagtilbuddet, vil barnets dansk i begyndelsen ofte ligne tidlige stadier af tilegnelsen af dansk hos etsprogede.

Tosprogede børn har deres sproglige kompetencer fordelt på to sprog, og det er derfor helt forventeligt, at de som gruppe scorer lavere end etsprogede danske børn. Derudover har et tosproget barn med lav score måske kun lært dansk i kort tid. Men selv hvis barnet hører dansk hjemme, kan det være lidt bagefter i dansk tilegnelsen sammenlignet med børn, der kun lærer dansk.

Vi undersøgte 229 tosprogede børn med *Sprog vurdering 2 år* sideløbende med normeringsstudiet, og resultaterne viste, at tosprogede scorede særlig lavt på *Produktivt ordforråd* og på *Sprogbrug*, mens de ikke lå langt under normen for etsprogede på *Receptivt ordforråd* og *Kommunikative kompetencer*. Det betyder, at en lav score på *Produktivt ordforråd* og *Sprogbrug* ikke nødvendigvis giver

grund til at tro, at barnet har særlige vanskeligheder (men selvfølgelig skal understøttes godt i tilegnelsen af dansk). Hvis et tosproget barn derimod scorer lavt på *Receptivt ordforråd* og *Kommunikative kompetencer*, kan det have mere generelle sproglige udfordringer. Men tolkningen kompliceres af spørgsmålet om, hvor længe barnet har lært dansk.

Den afgørende indsigt i tosprogede børns sprogudvikling får man ved at se på barnets sproglige udvikling over tid.

Alle tosprogede børn, der scorer lavt, har brug for at være i et rigt sprogligt læringsmiljø i dagtilbuddet for at lære dansk. Det afgørende er, at børnene får mulighed for at *udvikle* deres danske sprog, og derfor siger et sprog vurderingsresultat i princippet ikke så meget, fordi det alene er et øjebliksbillede. Den afgørende indsigt i tosprogede børns sprogudvikling får man ved at se på barnets sproglige udvikling over tid, hvor en lav procentilscore på fx ”1-5” gerne skulle være højere et halvt år senere.

Brug af sprog vurderingsresultatet

For det første er det vigtigt at pointere, at resultatet af sprog vurderingen ikke er den endelige eller hele sandhed om barnets sprog. Resultatet skal ses som et værktøj til brug i en helhedsvurdering af barnet. I de fleste tilfælde vil resultatet ikke overraske. Men når det gør, kan det enten være forhåndsforventningen til barnet eller sprog vurderingen af barnet, som har været upræcis; eller måske lidt af begge dele. I alle disse tilfælde er der grund til ekstra opmærksomhed omkring barnet.

Størst opmærksomhed skal naturligvis rettes mod de børn, der scorer lavt i vurderingen, og der bør laves en plan for ekstra sprogstimulering og evt. udredning hos en logopæd. I vejledningen til materialet er der et afsnit med ideer til sprogstimulering, men de er kun eksempler, og mange har sikkert deres egne favoritmetoder og sproglege. Også for børn, der scorer relativt højt i sprog vurderingen, kan man bruge resultatet. Måske er nogle

børn længere fremme rent sprogligt, end det pædagogiske personale antog. Og det er vigtigt, at også disse børn får noget at bide i og bliver stimuleret til at tilegne sig stadig mere avanceret sprog.

Referencer

Bleses, D., Højen, A., Dale, P. S., Justice, L. M., Dybdal, L., Piasta, S., . . . Haghish, E. F. (2018). Effective language and literacy instruction: Evaluating the importance of scripting and group size components. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 256-269. doi:10.1016/j.ecresq.2017.10.002

Bleses, D., Højen, A., Jensen, P., & Andersen, T. L. (2017). *Metaanalyse af pædagogiske indsatser til at styrke det sproglige læringsmiljø for 0-5-årige børn*. Socialministeriet. Lokaliseret 5. marts 2019 på: <https://socialministeriet.dk/media/18487/metaanalyse-af-paedagogiske-indsatser-til-at-styrke-det-sproglige-laeringsmiljoe-for-0-5-aarige-boern.pdf>

Bleses, D., Højen, A., Jensen, P., Rathe, A. B., Boisen, L. A., Nielsen, H., & Jensen, C. H. (2019). *Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen*. Børne og Socialministeriet. Lokaliseret 5. marts 2019 på: <http://childresearch.au.dk/dagtilbud/sprog/vi-laerer-sprog-i-vuggestuen-og-dagplejen/>

Bleses, D., Højen, A., Justice, L. M., Dale, P. S., Dybdal, L., Piasta, S., . . . Haghish, E. F. (2017). The Effectiveness of a large-scale language and pre-literacy intervention: The SPELL randomized-controlled-trial in Denmark. *Child Development*, 89, e342-e363. <https://doi.org/10.1111/cdev.12859>

Bleses, D., Jensen, P., & Højen, A. (2017). *CDI-Sprogvurdering. Valideret redskab til vurdering af sprogudvikling hos børn på 18-34 måneder*. Lokaliseret 5. marts 2019 på: http://childresearch.au.dk/fileadmin/childresearch/dokumenter/Dokumentation_CDI_vurderingsskema_20171003.pdf

Bleses, D., Jensen, P., Højen, A., & Dale, P. S. (2018). An educator-administered measure of language development in young children. *Infant Behavior and Development*, 52, 104-113. doi: <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2018.06.002>

Bleses, D., Jensen, P., Nielsen, H., & Rathe, A. (2016). *Indsats i vuggestuen kan styrke børns tidlige kompetencer*. TrygFondens Børneforskningscenter og Rambøll.

Bleses, D., Makransky, G., Dale, P. S., Højen, A., & Ari, B. A. (2016). Early productive vocabulary predicts academic achievement 10 years later. *Applied Psycholinguistics*, 37(6), 1461-1476. doi:10.1017/S0142716416000060

Burgess, S. R., Hecht, S. A., & Lonigan, C. J. (2002). Relations of the home literacy environment (HLE) to the development of reading-related abilities: A one-year longitudinal study. *Reading Research Quarterly*, 37(4), 408-426.

Dickinson, D. K., & Snow, C. E. (1987). Interrelationships among prereading and oral language skills in kindergartners from two social classes. *Early Childhood Research Quarterly*, 2(1), 1-25. doi: [https://doi.org/10.1016/0885-2006\(87\)90010-X](https://doi.org/10.1016/0885-2006(87)90010-X)

Dickinson, D. K., & Tabors, P. O. (1991). Early Literacy: Linkages Between Home, School and Literacy Achievement at Age Five. *Journal of Research in Childhood Education*, 6(1), 30-46. <https://doi.org/10.1080/02568549109594820>

Duursma, E., Romero-Contreras, S., Szuber, A., Proctor, P., Snow, C., August, D., & Calderón, M. (2007). The role of home literacy and language environment on bilinguals' English and Spanish vocabulary development. *Applied Psycholinguistics*, 28(01), 171-190.

Fenson, L., Marchman, V. A., Thal, D., Dale, P. S., Reznick, J. S., & Bates, E. (2007). *MacArthur-Bates Communicative Development Inventories: User's guide and technical manual* (2. udg.). Baltimore, MD: Brookes.

Friend, M., & Keplinger, M. (2008). Reliability and validity of the Computerized Comprehension Task (CCT): Data from American English and Mexican Spanish infants. *Journal of Child Language*, 35(1), 77-98.

Friend, M., Schmitt, S. A., & Simpson, A. M. (2012). Evaluating the predictive validity of the Computerized Comprehension Task: Comprehension predicts production. *Developmental Psychology*, 48(1), 136-148.

Hoff, E. (2003). The specificity of environmental influence: Socioeconomic status affects early vocabulary development via maternal speech. *Child Development*, 74(5), 1368-1378.

Højen, A., Bleses, D., Jensen, P., & Dale, P. S. (in press). Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and pre-literacy skills. *Applied Psycholinguistics*.

Højen, A., Hoff, E., Bleses, D., & Dale, P. S. (under review). Home literacy environments and school readiness in children from immigrant and nonimmigrant families in Denmark.

Martin, N. A., & Brownell, R. (2011). *Receptive One-Word Picture Vocabulary Test 4*. Novato, CA: Academic Therapy Publications.

National Early Literacy Panel. (2008). *Developing early literacy*. Washington, DC: National Institute for Literacy. Lokaliseret 5. marts 2019 på: <https://lincs.ed.gov/publications/pdf/NELPReport09.pdf>

Pearson, B. Z., Fernandez, S. C., & Oller, D. K. (1993). Lexical Development in Bilingual Infants and Toddlers – Comparison to Monolingual Norms. *Language Learning*, 43(1), 93-120.

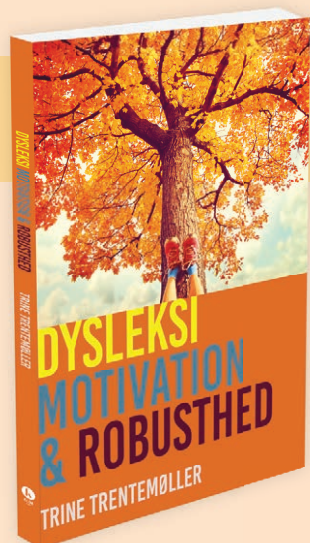
Slot, P. L., Bleses, D., Justice, L. M., Markussen-Brown, J., & Højen, A. (2018). Structural and Process Quality of Danish Preschools: Direct and Indirect Associations With Children's Growth in Language and Preliteracy Skills. *Early Education and Development*, 29(4), 581-602. <https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1452494>

Socialstyrelsen. (2019). *Sprogsvurdering 2 år*.

Wallentin, M. (2009). Putative sex differences in verbal abilities and language cortex: A critical review. *Brain and Language*, 108(3), 175-183. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2008.07.001>

Weisleder, A., & Fernald, A. (2013). Talking to children matters: Early language experience strengthens processing and builds vocabulary. *Psychological Science*, 24(11), 2143-2152.

Zaslow, M., Anderson, R., Redd, Z., Wessel, J., Tarullo, L., & Burchinal, M. (2010). *Quality Dose Thresholds and Features in Early Childhood Settings: A Review of the Literature*. Mathematica Policy Research, . Lokaliseret 5. marts 2019 på: https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/opre/quality_review_0.pdf



“Alle de andre er færdige med deres opgave,
men jeg er ikke færdig endnu”
(Viggo 5. klasse)



DYSLEKSI, MOTIVATION OG ROBUSTHED har særligt fokus på de psykologiske udfordringer, der er knyttet til det at have dysleksi og opleve faglig modstand i skolen – og på, hvordan man kan hjælpe børn med at tackle dette.

Bogen opfordrer til, at børnene inddrages, så forskellige praksisser kan justeres og ændres, og den peger på, hvor vigtigt et godt samarbejde mellem skole og hjem er, når et barn er udfordret i skolen.



TRINE TRENTEMØLLER
underviser og vejleder om
dysleksi og arbejder som
læringskonsulent i
Undervisningsministeriet.

www.klim.dk 



Tegning: Jakob Martin Majholm